

Jóltevők emlékűnepe a kolozsvári unitárius kollégiumban.¹⁾

Megnyitó beszéd.

Mondotta : Gálffi Zsigmond igazgató.

Az embernek lelki szüksége, hogy a mult kárpitját fellebbentse s a visszaemlékezés fényénél a letűnt idők nagy embereit elvonultassa s az elmúlt nagy eseményeket rekonstruálja. Lelki szükséglet ez nemcsak azért, mert a jelen a multon épül fel s az épület alapjának ismerete nélkül a tovább építés hibás irányban halad, hanem azért is, mert a mult nagy férfiainak munkássága, áldozatkészsége, egész élete biztatásul, iránytűül szolgál a mi szegény, a mai nyugtalan élet zavaros vizein hanykódó élet-hajónknak.

E lelki szükséglet kielégítését az unitárius multnak az ifjúsággal való megismertetését, a letűnt idők áldozatos, nagy unitáriusainak példányképül való odaállítását szolgálta az a főtanácsi rendelkezés, amely az 1842. év februárjának 28.-i határozatával főgimnáziumunkban a „jóltevők emlékűnepe“-ét 5 évenként rendszeressé tette. 1842 június hó 26-án folyt le a templomban az első ilyen emlékűnepe, amelyen — amint az egykorú tudósítás mondja — „felváltólag az oskolai Ifjuság karéneklései és a helybeli nagytekintetű Zenekar (Conservatorium) innepélyes hangászatai között, rendkívül feles számu Ország Gyűlési Tagok s más rangu diszes Hallgatók jelenlétében — — — Emlék Beszédek mondattak“.

¹⁾ A május 29-én tartott emlékűnepe műsora ez volt : 1. „Tebenned biztunk . . .“ közének. 2. Igazgatói megnyitó. 3. Emlékbeszédet tartott Kovácsi Antalról dr. Gál Kelemen tb. igazgató. 4. Énekelt az ifjusági énekkar. 5. Péterfi A.: „Jóltevőinkhez“ c. versét szavalta Jakab J. VI. o. t. 6. Játzott az ifjusági zenekar. 7. Felügyelőgondnoki bezáró. 8. „Erős várunk...“ közének.

Az 1848-ban fellobbant magyar szabadságharcnak s a Világos után következő elnyomatásnak szomorú éveiben feldult országrészek üszkös gerendáiról, elesett hősök és kivégzett vértanuk sirhantjairól elszálltak a muzsák a hősi bujdosókkal s a jóltevők második emlékünnepeét csak 21 év múlva, 1863 május hó 16-án tarthatták meg elődeink. Ettől az időtől kezdve azonban intézetünk 5 évenként rendszeren leróta kegyeletét és háláját jóltevőink iránt.

Mert kicsiny és szegénnyé vált egyházunk multja nagy és gazdag olyan munkásokban, akik anyagi javaikat vagy szellemi és erkölcsi értékeiket ajánlották fel az egyház és intézményei megmentésére, megerősítésére, továbbfejlesztésére. Az anyagi adományok nyomán templomok, iskolák épültek, fejlődtek s az egyház megalkothatta azokat az intézményeket, amelyek Istentől kijelölt céljának elérésére, betöltésére keretül szolgáltak a multban és szolgálnak a jelenben is. Aztán jöttek a szellemi jóltevők istenadta egyéniségükkel, tehetségükkel, értelmi és érzelmi kiválóságukkal, önzetlen és becsületes életmunkájukkal s ezeket a kereteket szellemi és erkölcsi tartalommal látták el: felépítették az unitárius egyház hatalmas szellemi és erkölcsi épületét.

Egyik ilyen szellemi és erkölcsi jóltevőnknek, intézetünk hírneves tanárának, igazgatójának, a szóval és tollal harcoló nagy pedagógusnak, az egyházi közigazgatás és a társadalmi élet örökbecsű munkásságú férfiának, néhai Kovácsi Antalnak, az unitárius köztudat melegszívű Kovácsi bácsijának emlékét vesszük körül ez alkalommal a kegyelet és hála érzelmeivel. Tanári, egyházi, társadalmi s általános emberi érdemeit méltóképpen fogja előtökbe tární a tanítványi hála, kedves ifjúság. Nekem csak az a kérésem: tárjátok ki sziveteket, lelketeket, hogy annak gyommentes, tiszta talaján az emlékezés megtermékenyítő napsugara nyomán fakadjon fel és illatozzék a lélek legszebb virága: a kegyelet és a hála.

Üdvözölve a mélyen tisztelt közönséget, különösen pedig kedves hozzátartozóival együtt a püspökné Öméltóságát, aki ünnepelet jóltevőnkben édesatyja emlékét tiszteli, emlékünnepeletünket megnyitom s felkérem dr. Gál Kelemen tiszteletbeli igazgató urat emlékbeszédének megtartására.

Kovácsi Antal emlékezete.¹⁾

(1820—1892.)

Tíz esztendő óta nincs kínzóbb, testet, lelket emésztőbb problémánk, mint az iskola. Annak a drága emléké jóltevőnknek, kinek emlékezetét ünnepelni összegyűltünk, egy egész hosszú, áldásos munkásságú életen keresztül szintén egyetlen problémája volt: az iskola s az iskolán keresztül a nép oktatásának és vallás-erkölcsi műveltségének fejlesztése és emelése. Ez ad komoly időszereget a mi ünnepünknek, annak, hogy épen Kovácsi Antal tanárunk emlékezetét akarjuk ünnepelni.

Emlékezzünk tehát róla, kollégiumunknak a múlt század második felében egyik nagytekintélyű tanáráról, iskolaügyünk intézőjéről, általában a magyar oktatásügynek egész Erdélyben egyik legnevesebb előharcosáról, Kolozsvár társadalmi és kulturális életének általános szeretetben és nagybecsülésben részesülő alakjáról, jótékonyági akcióinak éltető, sugalló és fáradhatatlan vezetőjéről és a tanuló ifjuság páratlanul melegszívű barátjáról: mindnyájunk boldog emlékezetű „Kovácsi bácsi“-járól.

Ma már kevesen vagyunk s napról-napra fogy azoknak a száma, akik hallgathattuk ennek a bölcs embernek a tanításait s érezhettük az egész lényéből kisugárzó melegség és jószág áldott és termékenyítő hatását. Ha igaz az, hogy a történelem az élet tanítómestere és hogy a jövő a multon épül fel, akkor nekünk, akik hivatásunkul érezzük, hogy az ifjuságban felébresszük a nemzeti öntudatot s ne engedjük veszendőbe azokat a szellemi értéket, melyeket népünk egy ezer esztendő s élet küzdelmeiben kitermelt és megőrizett, kötelességünk, hogy a küzdelmes mult alakjain és fáradozásainak szemléletén edződünk erre a hivatásunkra.

Kovácsi életének külső történetében nincs semmi rendkívüli. Életéről írásos emlék tőle semmi sem maradt. Csupán jó barátai, kartársai, tisztelői méltató sorait olvashatjuk róla. A Tanári Anyakönyvben Benczédi néhai tanárunk jellegzetesen erős és szálkás írásával csak annyit olvasunk, hogy született Ó-Tordán s meghalt 1892-ben. Aztán lapokat hagyott üresen, hogy majd Kovácsi sajátkezűleg beírja élettörténetét. Sajnos, ez a beírás elmaradt.

---

¹⁾ E tanulmány egyes részei felolvastattak az 1930 május 29-én tartott Jóltevők emlékünnepe alkalmán.